

Grundlagsutskottet

Regeringens årsberättelse 2020

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2020 (B 3/2021 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 30.9.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Maria Soininen, justitieministeriet
- byråchef Rainer Hiltunen, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- direktör Kaisa Alanne, Finlands Dövas Förbund rf
- specialsakkunnig Pirkko Selin-Grönlund, Finlands Dövas Förbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Ålands landskapsregering.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Enligt grundlagsutskottet ska utskotten följa upp riksdagens uttalanden när de behandlar regeringens berättelse (se GrUB 1/2014 rd).

(2) På förslag av grundlagsutskottet har riksdagen antagit två uttalanden, som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse 2020. Uttalandena gäller språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk (RP 294/2014 rd, GrUB 10/2014 rd, Rsv 346/2014 rd) och ändring av självstyrelselagen för Åland (RP 320/2018 rd, GrUB 12/2018 rd, Rsv 259/2018 rd).

Språkliga rättigheter för dem som använder teckenspråk

(3) Teckenspråkslagen trädde i kraft den 1 maj 2015. När riksdagen godkände lagen förutsatte den i ett uttalande att regeringen vidtar åtgärder för att de språkliga rättigheterna för dem som an-

Utlåtande GrUU 31/2021 rd

vänder teckenspråk ska tillgodoses i hela landet på det sätt som avsågs när lagstiftningen om rättigheterna utarbetades.

(4) I regeringens berättelse redogörs bland annat för verksamheten i arbetsgruppen för teckenspråk under året, tillsättandet av delegationen för teckenspråksärenden, utredningsarbetet kring utvärderingen av teckenspråkslagen, publiceringen av teckenspråksbarometern och användningen av teckenspråk i statsrådets kommunikation.

(5) Statsrådets förordning om delegationen för teckenspråksärenden trädde i kraft den 1 november 2020. Statsrådet tillsatte den 11 februari 2021 den första delegationen för teckenspråksärenden för en mandatperiod fram till den 10 februari 2025. Delegationen för teckenspråksärenden kommer att fortsätta det arbete som utfördes i arbetsgruppen för teckenspråk. Utredningsarbetet kring utvärderingen av teckenspråkslagen inleddes vid justitieministeriet 2020 och fortsätter 2021. Teckenspråksbarometern publicerades i början av 2021. Enligt regeringsprogrammet utarbetas ett språkpolitiskt program där man också granskar det finländska och det finlandssvenska teckenspråkets ställning och de utmaningar som de är förknippade med.

(6) I statsrådets verksamhet har man strävat efter att främja rättigheterna för dem som använder teckenspråk. På basis av den utredning som grundlagsutskottet fått fäster grundlagsutskottet dock fortfarande uppmärksamhet vid de problem som togs upp redan i samband med stiftandet av teckenspråkslagen när det gäller tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna.

(7) I betänkandet om förslaget till teckenspråkslag säger utskottet att exempelvis rätten att få myndighetsfinansierad tolkhjälp vid behandlingen av ärenden som inleds på myndighetsinitiativ inte alltid tillgodoses, utan att den som använder teckenspråk blir tvungen att själv ordna tolkhjälp (GrUB 10/2014 rd, s. 5). Med hänvisning till inkommen information påpekar utskottet att tolkning måste ordnas på behörigt sätt också exempelvis inom vård och skola (se också GrUU 2/2019 rd, s. 2, GrUU 22/2018 rd, s. 2). Med tanke på att tolkning är av stor betydelse för jämlikhet och delaktighet bland teckenspråkiga understryker utskottet att läget måste följas upp noga om det görs ändringar som försämrar tolksituationen och att uppdagade brister måste åtgärdas.

(8) I sina utlåtanden om social- och hälsovårdsreformen (GrUU 26/2017 rd, GrUU 65/2018 rd, GrUU 17/2021 rd) pekar utskottet särskilt på att de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk ska tillgodoses i vården och att myndigheterna och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter är skyldiga att främja möjligheterna för teckenspråkiga att använda och få information på sitt eget språk (GrUU 26/2017 rd, s. 62, GrUU 65/2018 rd, s. 14, GrUU 17/2021 rd, stycke 163). Utskottet påpekar också att det i planeringen av hur social- och hälsovårdsreformen ska genomföras är viktigt att se till rättigheterna för dem som använder finskt och finlandssvenskt teckenspråk (GrUU 65/2018 rd, s. 14). Vid bedömningen av den proposition som godkändes sommaren 2021 har grundlagsutskottet också ansett det viktigt att statsrådet följer upp och utvärderar hur genomförandet av social- och hälsovårdsreformen påverkar det praktiska tillgodoseendet av teckenspråkigas rättigheter och vid behov vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa att teckenspråkiga patienters och kunders rättigheter tillgodoses (GrUU 17/2021 rd, stycke 165).

(9) De åtgärder som nämns i uttalandet håller fortfarande på att genomföras och kräver insatser. Därför behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen, anser grundlagsutskottet.

Utlåtande GrUU 31/2021 rd

Samtidigt understryker utskottet fortsättningsvis att skyldigheten att tillgodose teckenspråkigas rättigheter gäller ministeriernas ansvarsområden i bred omfattning.

Ändring av självstyrelselagen för Åland

(10) Riksdagens uttalande förutsätter att regeringen snarast vidtar åtgärder för att genomföra en totalreform av självstyrelselagen för Åland.

(11) I regeringens berättelse redogörs för de anteckningar i regeringsprogrammet som gäller Ålands självstyrelse och för de olika skedena i totalreformen av självstyrelselagen under berättelseåret och före det. Efter berättelseåret har tjänstemannaberedningen av totalreformen av självstyrelselagen fortsatt i samarbete mellan justitieministeriet och Ålands landskapsregering. Lagförslaget till ny självstyrelselag för Åland har varit på remiss, som avslutades den 9 september 2021. Enligt justitieministeriets utlåtande och regeringens lagstiftningsplan ska lagförslaget läggas fram i januari 2022.

(12) I den nuvarande fasen av beredningen av självstyrelselagen behövs uttalandet fortfarande och bör stå kvar i berättelsen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att revisionsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 28.9.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Maria Guzenina sd
medlem Olli Immonen saf
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Sakari Puisto saf
medlem Wille Rydman saml
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Mari Holopainen gröna
ersättare Johannes Koskinen sd.

Utlåtande GrUU 31/2021 rd

Sekreterare var

utskottsråd Johannes Heikkonen.